

Občanský zákoník a ochrana životního prostředí

Prezentace pro seminář

JUDr. Miloš Tuháček, advokát

Části přenášené JUDr. Milošem Tuháčkem

Osoby, ochrana osobnosti člověka, spolky

- Ochrana osobnosti – právo žít v příznivém životním prostředí, ochrana soukromí, projevů osobní povahy, pořizování obrazových a zvukových záznamů ve světle dosavadní judikatury
- Změna právní úpravy sdružovacího práva – občanská sdružení a jejich organizační jednotky podle § 70 odst. 2 ZOPK – spolky a pobočné spolky

Rozhrady (§ 1024 - 1028 NOZ)

Živá zvířata (§ 494 NOZ)

- Zvláštní význam a hodnota zvířete jako smysly nadaného živého tvora
- Užití ustanovení o věcech na živé zvíře

Lesní pacht

- Odchytky lesního pachtu od obecné úpravy

Lesní služebnosti

- Věcná břemena (služebnosti) a lesní pozemky
- Podmínky zatížení lesního pozemku pozemkovou služebností, služebností pastvy nebo služebností braní lesních plodů
- Služebnost průhonu na lesních pozemcích

Odpovědnost za škodu a újmu v životním prostředí

- Podmínky odpovědnosti za škodu, významné recentní rozsudky NS ČR k odpovědnosti za škodu způsobenou pádem stromů (mimolesních, lesních)
- Náhrada újmy podle § 58 odst. 2 zákona o ochraně přírody a krajiny a dle § 11 odst. 3 a § 36 lesního zákona

Ochrana osobnosti zahrnuje:

- **život**
- **zdraví** (včetně tělesné a duševní integrity)
- **lidskou důstojnost, vážnost a čest** (vč. cti občanské, vědecké, akademické, ...)
- **svobodu žít podle svého**
- **soukromí a projevy osobní povahy,...**
- **právo žít ve zdravém životním prostředí**

Přirozená práva člověka

§ 19 NOZ

(1) Každý člověk má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu. Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany.

(2) Přirozená práva spojená s osobností člověka nelze zcizit a nelze se jich vzdát; stane-li se tak, nepřihlíží se k tomu. Nepřihlíží se ani k omezení těchto práv v míře odporující zákonu, dobrým mravům nebo veřejnému pořádku.

Kdo disponuje právem uplatnit osobnostní práva?

Za života:

1. dotčená osoba

2. právnická osoba, souvisí-li neoprávněný zásah do osobnosti člověka s jeho činností v této právnické osobě (za života však jen jeho jménem a s jeho souhlasem; není-li člověk schopen projevit vůli pro nepřítomnost nebo pro neschopnost úsudku, není souhlasu třeba)

Po smrti člověka:

1. osoba jemu blízká

2. právnická osoba (pokud zásah do osobnosti souvisí s její činností v právnické osobě)

Čeho se může člověk domáhat při zásahu do ochrany jeho osobnosti?

§ 82 odst. 1 NOZ

- upuštění od neoprávněného zásahu
- jeho odstranění
- náhrady škody

Příklad požadavku na upuštění od neoprávněného zásahu:

- stažení článku z webu

Příklad požadavku na odstranění zásahu:

- omluva, peněžitá satisfakce

Ochrana soukromí

§ 86 NOZ:

„Nikdo nesmí zasáhnout do soukromí jiného, nemá-li k tomu zákonný důvod. Zejména nelze bez svolení člověka narušit jeho soukromé prostory, sledovat jeho soukromý život nebo pořizovat o tom zvukový nebo obrazový záznam, využívat takové či jiné záznamy pořízené o soukromém životě člověka třetí osobou, nebo takové záznamy o jeho soukromém životě šířit. Ve stejném rozsahu jsou chráněny i soukromé písemnosti osobní povahy.“

Ochrana soukromí zahrnuje především:

- **obydlí člověka či jiné soukromé prostory,**
- **soukromou sféru člověka v rámci veřejných prostor,**
- **osobní informace o člověku,**
- **osobní, sociální a ekonomické vztahy člověka včetně rodinného života.**

Možnost zveřejnění fotografie (emisí z) domu

- Zveřejnění fotografie domu v konkrétním případě *při současné identifikaci vlastníka nebo uživatele* může být nepřipustnou sondou do intimní oblasti člověka (rozsudek NS 30 Cdo 181/2004).
- **Součást soukromí člověka mohou představovat i informace týkající se různých emisí vycházejících z obydlí, popř. imisí do něj, včetně např. světel či stínů vycházejících z oken obydlí, zvuků vystupujících z obydlí, návštěv, nastěhovaných předmětů či naopak odpadů vycházejících z obydlí apod.**
- **Soustavné a závažné narušování soukromí vlastníka nebo uživatele nemovitosti fotografováním nebo pořizováním jiného obrazového záznamu může být považováno za nepřipustnou imisi ve smyslu § 1013 NOZ (rozsudek NS 22 Cdo 5264/2014, 30 Cdo 5216/2014).**

Soukromé osobní informace

Informace soukromého charakteru mohou spočívat zejm.:

- v údajích o biologickém původu člověka včetně jeho celkové sociální identity, jako je národnost člověka apod.,
- v okolnostech o jeho narození, či naopak v údajích o rodičovství člověka,
- v informacích o zdravotním stavu včetně údajů o tělesných identifikačních údajích, jako jsou otisky prstů či DNA,
- v informacích o povolání člověka, členství v politické straně,
- v informacích o pohlavním životě člověka včetně jeho sexuální orientace apod.

Výluky z protiprávnosti zásahu do soukromí

- jednání, které se děje se svolením člověka v rámci jeho **autonomie vůle** - člověk může rozhodnout podle vlastního uvážení zda, popřípadě v jakém rozsahu a jakým způsobem mají být skutečnosti jeho osobního soukromí zpřístupněny jiným (usnesení NS 30 Cdo 1870/2011)
- **řádný výkon subjektivního práva či povinnosti jiné osoby**
- **plnění ústavních úkolů moci** výkonné a soudní, zejm. pokud jde o průběh řízení před příslušnými orgány veřejné moci či soudy
- **střet** ochrany soukromí s výkonem ústavního **práva na svobodu projevu a práva na informace** (čl. 17 a 35 LZPS) – na zákonné úrovni řeší zejm. § 8a 8b zák. č. 106/1999 Sb.

Ochrana projevů osobní povahy

Chráněny jsou projevy:

- písemné (zejm. v osobní písemnosti),
- vizuální (zejm. podoba člověka a jeho celkový vzhled) a
- zvukové (zejm. mluvené slovo).

Právo člověka rozhodnout:

- **o samotném pořízení** trvalého zachycení osobních projevů,
- **zda** písemnost osobní povahy, podobizna či zvukový nebo zvukově obrazový záznam **bude využit nad rámec zákonných licencí**, např. pro komerční (reklamní) účely.

Kdy není třeba svolení s využitím projevu osobní povahy?

§ 88 NOZ

(1) Svolení není třeba, pokud se podobizna nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob.

(2) Svolení není třeba ani v případě, když se podobizna, písemnost osobní povahy nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí na základě zákona k úřednímu účelu nebo v případě, že někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu.

Možnost použití záznamu hovoru v o. s. ř.

- nahrávka hovoru fyzických osob, ke kterému dochází *při výkonu povolání nebo při obchodní či veřejné činnosti*, zpravidla nemá charakter projevu osobní povahy
- důkaz záznamem takového hovoru **není** v civilním řízení **nepřípustný**
- **Nález II. ÚS 1774/14-1 ze dne 9. 12. 2014** - zásada ochrany slabší strany: *„Soudy mají především povinnost vzít v úvahu obvyklou důkazní nouzi na straně zaměstnance, jenž se snaží prokázat nezákonný postup zaměstnavatele při rozvázání pracovního poměru.“*
- **Rozhodující jsou dle ÚS:** okolnosti, za jakých byla nahrávka pořízena, význam chráněného zájmu (nutnost poměření chráněných práv a zájmů, které se v případě střetávají) a dále skutečnost, **zda měl nositel zájmu vyžadujícího vyšší ochranu k dispozici i jiné možnosti k jeho prosazení**, kterými by do soukromí jiné osoby nezasáhl.
- ÚS *„považuje za zcela absurdní a krajně formalistické, pokud by v konfliktu obou chráněných zájmů měl převážet zájem na ochraně soukromí svědka, který na nahrávce nepronášel nic osobního.“*

Právo žít ve zdravém životním prostředí

- **§ 81 NOZ:** Každá fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejm. *„života a důstojnosti člověka, zdraví a práva žít ve zdravém životním prostředí (...)"*
- souvisí s čl. 35 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, dle něhož *každý má právo na příznivé životní prostředí*
- přísluší **fyzickým osobám** bez rozdílu
- nikoliv osobám právnickým
- *otázkou je, zda bude na základě tohoto práva možno např. domoci se zastavení provozu legálně povoleného závodu – musí vyřešit soudní praxe*

Spolky a pobočné spolky

Spolek

- dobrovolný svazek členů založený k naplňování jejich společného zájmu (minimum jsou 3 členové)
- dříve označován jako „*občanské sdružení*“
- nikdo nesmí být ke členství nucen
- **vedlejší činnost spolku** - podnikání nebo jiná výdělečná činnost
- **zisk z činnosti spolku** lze použít pouze pro spolkovou činnost včetně správy spolku

Založení a vznik spolku

Zakládací akt spolku:

- shoda nejméně tří zakladatelů na stanovách
- spolek lze založit i usnesením ustavující schůze tvořícího se spolku (návrh stanov pak vypracuje svolavatel schůze)

Vznik spolku:

- dnem zápisu do veřejného rejstříku

Obsah stanov spolku

- **název**
- **sídlo**
- **účel**
- **práva a povinnosti členů vůči spolku**
- **určení způsobu, jak budou členům vznikat práva a povinnosti**
- **určení statutárního orgánu spolku**

Neplatnost rozhodnutí orgánu spolku pro rozpor se stanovami nebo se zákonem

Kdo se může u soudu neplatnosti může domáhat?

- člen spolku
- ten, kdo má na tom zájem hodný právní ochrany (*např. ochrana proti důsledkům sankce vůči osobě, která není ani nebyla členem spolku, a přesto byla rozhodnutím spolku postižena*; Nejvyšší soud: „ač nejde o členy svazu, mají tyto osoby právě z důvodu majetkové újmy právo domáhat se žalobou určení, že rozhodnutí disciplinární komise je neplatné“)

Kdy soud žalobě na neplatnost rozhodnutí nevyhoví?

- pokud **nebyl vyčerpán interní přezkum** (tuto možnost ale nemají nečleni).
- došlo-li k **porušení zákona nebo stanov, aniž to mělo závažné právní následky**, a je-li v zájmu spolku hodném právní ochrany neplatnost rozhodnutí nevyslovit;
- bylo-li by tím **podstatně zasaženo do práva třetí osoby** nabytého v dobré víře

Právo na přiměřené zadostiučinění člena spolku

Pokud soud **nevysloví neplatnost** rozhodnutí orgánu spolku, přičemž:

- toto rozhodnutí je **v rozporu se zákonem nebo stanovami,**
- spolek **porušil základní právo člena závažným způsobem.**

Povinnosti spolků související s přijetím NOZ

Do konce roku 2016:

- **přizpůsobit stanovy** právní úpravě NOZ
- **zapsat povinné údaje** o spolku do spolkového rejstříku (vedou krajské soudy)
- **zapsat pobočné spolky** do spolkového rejstříku – doposud organizační jednotky
- **založit dokumenty do Sbírky listin**

Změna úprav spolkového práva zákonem č. 460/2016 Sb.

§ 3042 NOZ:

- Odporuje-li název právnické osoby ustanovením tohoto zákona, **přizpůsobí právnická osoba svůj název požadavkům tohoto zákona** do dvou let ode dne nabytí jeho účinnosti.
- **Není povinna tak učinit** tehdy, jsou-li pro to důležité důvody, zejména **užívala-li právnická osoba svůj název dlouhodobě a je-li pro ni tak příznačný, že jeho zaměnitelnost nebo klamavost nelze rozumně předpokládat.**

DZ k novele NOZ č. 460/2016 Sb.

*Spolky i společenství vlastníků jsou svobodné soukromoprávní útvary. Nutit je, aby změnilly stávající název, pokud zde není legitimní veřejný zájem, představuje **nepřiměřený zásah do jejich autonomie**. Spolky jsou ze všech právnických osob nadány nejvyšší mírou autonomie, fungují na bázi dobrovolnosti, nemají zpravidla velký majetek a jejich hodnota je často dána jen jejich **zažitým názvem**. Změna názvu může znamenat snížení této **hodnoty** a mnohdy přináší značné finanční náklady spojené se změnou zakladatelských právních jednání, návrhem na zápis nového názvu do veřejných rejstříků, ale též třeba s úpravou propagačních předmětů, internetových stránek či vizitek. Není důvod autonomii spolků narušovat a nutit ty již existující, aby si do svého názvu vkládaly údaj o právní formě.*

„Občanská sdružení“ podle § 70 **odst. 2 ZOPK**

§ 3045 NOZ:

„Sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, se považují za spolky podle tohoto zákona. Sdružení má právo změnit svoji právní formu na ústav nebo sociální družstvo podle jiného zákona.“

Z tohoto ustanovení vyplývá, že práva spolků (obč. sdruž.) zakotvená v § 70 ZOPK zůstávají zachována.

Rozhrady

Co jsou a k čemu slouží rozhrady?

- přirozené nebo umělé **vyznačení hranic** pozemku
- *například: ploty, zdi, meze, strouhy*

Slouží k:

- určení hranice
- ochraně vlastnictví
- zamezení poškození či užívání pozemku souseda
(např. kvůli útěku zvíře)

Vlastnictví rozhrad

- **Má se za to, že jsou společné** (vyvratitelná domněnka).
- **Je-li však celá rozhrada na pozemku jednoho vlastníka, je vlastníkem rozhrady vlastník tohoto pozemku.**
- **Jsou-li rozhrady dvojité, každá patří z poloviny jinému vlastníkovi, každý udržuje každý tu svou** (do $\frac{1}{2}$ tloušťky rozhrady).

Společná správa rozhrady

- **Nelze-li vlastníka zjistit, uplatní se režim spočívající ve společné správě rozhrady.**
- **Vlastníci pozemků jsou povinni opravovat ji společně, na společné náklady.**
- **Vlastník pozemku však nemá povinnost znovu postavit nebo obnovit poškozenou či zaniklou rozhradu, musí ji však udržovat v dobrém stavu (povinnost nepůsobit škodu).**

Živé zvíře

v NOZ

Dělení zvířat v NOZ

zvířata divoká

- celý *druh* žije zcela či převážně ve volné přírodě
- zhruba odpovídá pojmu „*volně žijící zvíře*“ v zákoně na ochranu zvířat proti týrání
- dle NOZ je ale zvířetem i bezobratlý

zvířata domácí

- jejich *druh* žije s člověkem bezvýjimečně nebo z převážné části

Druhy divokých zvířat

- a) **zvířata bez pána** - žijí na svobodě, nemají vlastníka,
- b) **zajatá zvířata** - žijí s člověkem v klecích, ohradách, voliérách
- c) **zkrocená zvířata** - divoká zvířata vracející se k pánovi

Chovaná zvířata

= zvířata **domáci, zkrocená a zajatá**

Druhy:

- a) **zvířata v zájmovém chovu** /pro potěšení, jako společník/
- b) **zvířata hospodářská** /chovají se výlučně nebo hlavně k hospodářskému účelu/

Živočich chovaný v zařízení (§ 1049)

Zvíře chované v zoologické zahradě a ryba v rybníku nebo podobném zařízení, které není veřejným statkem, bez pána není.

NS 25 Cdo 540/2003:

Zákon o rybářství ani jiný právní předpis přitom výslovně neřeší vlastnictví volně žijících ryb, upravuje pouze to, že oprávněný subjekt rybářského práva je do svého vlastnictví nabývá ulovením jakožto způsobem nabytí vlastnictví podle zvláštního zákona, tedy originárním způsobem založeným na oprávnění přivlastňovat si ryby v mezích zákona o rybářství. Z toho právnická literatura dovozuje, že na rozdíl od ryb v rybnících není vlastnictví k rybám v tekoucích vodách možné a že neulovené ryby ve vodních tocích se pokládají za věc ničí.

Dobytek

- **sukopytníci náležející k domácím zvířatům**
- **chovaná jako hospodářská zvířata**
- *ne tedy koně, osli, mezci a muly či jeleni v oborách*
- *ano jelenovití ve farmových chovech ano*

Pojetí zvířete v NOZ

Do účinnosti NOZ:

- Zvířata byla **pouhými movitými věcmi** chráněnými **pouze veřejnoprávními předpisy** (*např. zákonem o ochraně přírody a krajiny či zákonem na ochranu zvířat proti týrání, aj.*)

§ 494 NOZ stanoví tato základní pravidla:

- 1) Živé zvíře má **zvláštní význam a hodnotu** již jako smysly nadaný živý tvor.
- 2) Živé zvíře **není věcí** (na rozdíl od trestního práva, kde se živé zvíře stále považuje za věc – rozsudek **6 Tdo 1014/2015**).
- 3) Ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí **obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.**

Kdy nelze ustanovení NOZ na zvíře vztáhnout?

1. vztažení ustanovení NOZ na zvíře by způsobilo zvířeti **bolest nebo utrpení**
2. **je-li to v rozporu s veřejnoprávními předpisy**, např. zákonem na ochranu zvířat proti týrání

Příklady:

- *není přípustné zvíře: zničit (zabít) či odložit, nechat jej bez jakékoliv péče.*
- *DZ uvádí jako příklad použití psa coby zástavy, dále může jít o jeho prodej v exekuci*

Živé zvíře coby objekt majetkových práv

Živé zvíře je předmětem majetkových práv,
např.:

- vlastnictví,
- držby,
- dědictví,
- koupě/prodeje aj.

Živé zvíře není subjektem práv, nemá
přirozená práva jako člověk.

§ 1014

Stíhání zvířat, škoda způsobená zvířetem či jeho stíháním

(1) Ocitne-li se na pozemku cizí movitá věc, vydá ji vlastník pozemku bez zbytečného odkladu jejímu vlastníku, popřípadě tomu, kdo ji měl u sebe; jinak mu umožní vstoupit na svůj pozemek a věc si vyhledat a odnést. Stejně tak může vlastník stíhat na cizím pozemku chované zvíře nebo roj včel; vletí-li však roj včel do cizího obsazeného úlu, nabývá vlastník úlu vlastnické právo k roji, aniž je povinen k náhradě.

(2) Způsobí-li věc, zvíře, roj včel nebo výkon práva podle odstavce 1 na pozemku škodu, má vlastník pozemku právo na její náhradu.

§ 1073

Plody vydané zvířetem

- 1) Plody, které vydává zvíře, náleží vlastníku zvířete.*
- 2) Za oplodnění zvířete lze žádat odměnu, jen byla-li ujednána.*

§ 2258

Právo chovat zvíře v bytě, úhrada zvýšených nákladů

Nájemce má právo chovat v bytě zvíře, nepůsobí-li chov pronajímateli nebo ostatním obyvatelům domu obtíže nepřiměřené poměrům v domě.

Vyvolá-li chov zvířete potřebu zvýšených nákladů na údržbu společných částí domu, nahradí nájemce tyto náklady pronajímateli.

§ 2933

Škoda způsobená zvířetem

Způsobí-li škodu zvíře, nahradí ji jeho vlastník, at' již bylo pod jeho dohledem nebo pod dohledem osoby, které vlastník zvíře svěřil, anebo se zatoulalo nebo uprchlo.

Osoba, které zvíře bylo svěřeno nebo která zvíře chová nebo jinak používá, nahradí škodu způsobenou zvířetem společně a nerozdílně s vlastníkem.

§ 2934

Zproštění odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem

Slouží-li domácí zvíře vlastníku k výkonu povolání či k jiné výdělečné činnosti nebo k obživě, anebo slouží-li jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením, zproští se vlastník povinnosti k náhradě, prokáže-li, že při dozoru nad zvířetem nezanedbal potřebnou pečlivost, anebo že by škoda vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti.

Za týchž podmínek se povinnosti k náhradě zproští i ten, komu vlastník zvíře svěřil.

§ 2935

Úhrada škody při odnětí zvířete

- 1. Odňala-li třetí osoba svémocně zvíře vlastníku nebo osobě, které vlastník zvíře svěřil, nahradí třetí osoba škodu způsobenou zvířetem sama, prokáže-li vlastník nebo osoba, které vlastník zvíře svěřil, že odnětí nemohli rozumně zabránit; jinak společně a nerozdílně s nimi.*
- 2. Kdo zvíře svémocně odňal, nemůže se zprostit povinnosti k náhradě.*

§ 2970

Náhrada při poranění zvířete

Při poranění zvířete nahradí škůdce účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví zraněného zvířete tomu, kdo je vynaložil; požádá-li o to, složí mu škůdce na tyto náklady přiměřenou zálohu. Náklady spojené s péčí o zdraví nejsou neúčelné, i když podstatně převyšují cenu zvířete, pokud by je vynaložil rozumný chovatel v postavení poškozeného.

Věci a zvířata opuštěná a ztracená

§ 1045

Přivlastnění opuštěné věci a věci ničí

(1) Věc, která nikomu nepatří, si každý může přivlastnit, nebrání-li tomu zákon nebo právo jiného na přivlastnění věci. Movitá věc, kterou vlastník opustil, protože ji nechce jako svou držet, nikomu nepatří.

(2) Opuštěná nemovitá věc připadá do vlastnictví státu.

Přivlastňování si zvířete ničoho/věci ničí

- **myšlivost, rybolov** – v souladu s veřejnoprávními předpisy
- **právo odběru vody pro vlastní potřebu** (§ 6 vodního zákona)
- **právo přivlastnit si minerální vodu odběrem z volně přístupných zdrojů**
- **právo sbírat pro vlastní potřebu lesní plody a suchou klest** ležící na zemi podle § 19 odst. 1 lesního zákona

§ 1046

Zvíře bez pána

(1) Divoké zvíře je bez pána, dokud žije na svobodě.

(2) Zajaté zvíře se stane zvířetem bez pána, jakmile získá svobodu a jeho vlastník je bez prodlení a soustavně nestíhá nebo nehledá ve snaze je znovu zajmout. Takové zvíře se však zvířetem bez pána nestane, je-li označeno takovým způsobem, že lze jeho vlastníka zjistit.

DZ ke stíhání zajatého zvířete

- *Stíháním zvířete se rozumí především stíhání faktické.*
- *Zda vyhoví i náhradní způsoby, na které se poukazuje výrazem hledání, jako jsou např. oznámení o úniku zvířete vyhláškou nebo příslib odměny, se posoudí podle konkrétních okolností případu.*
- *Totéž obdobně platí, unikne-li takové zvíře na pozemek pro stíhajícího vlastníka nepřístupný; pak se taková situace z hlediska uchování vlastnického práva vlastníka zvířete posoudí podle toho, má-li vlastník zvířete proti vlastníku pozemku žalobu o vydání zvířete.“*

§ 1047

Zkrocené zvíře jako zvíře bez pána

- (1) Zkrocené zvíře, které vlastník nestíhá a které se ani samo k vlastníkovi v přiměřené době nevrátí, ač mu v tom nikdo nebrání, se stává zvířetem bez pána a smí si je přivlastnit na soukromém pozemku jeho vlastník, na veřejném statku pak kdokoli. Platí, že přiměřenou dobou pro návrat zvířete k vlastníkovi je doba šesti týdnů.*
- (2) Odstavec 1 se nepoužije, je-li zvíře označeno takovým způsobem, že lze jeho vlastníka zjistit.*

§ 1050

Domněnka opuštění věci

- vlastník movité věci nevykonává vlastnické právo *3 roky*/ u nemovité věci *10 let* -> opuštěná věc
- movitá věc nepatrné hodnoty **odložena na veřejném místě** -> považována za opuštěnou bez dalšího

§ 1051

Domněnka, že nalezená věc není opuštěná

Má se za to, že si každý chce podržet své vlastnictví a že nalezená věc není opuštěná. Kdo věc najde, nesmí ji bez dalšího považovat za opuštěnou a přivlastnit si ji.

§ 1052

Ztracená věc

- 1. Ztracenou věc vrátí nálezce tomu, kdo ji ztratil, nebo vlastníkovi proti úhradě nutných nákladů a nálezného.*
- 2. Nelze-li z okolností poznat, komu má být věc vrácena, a nepovažuje-li se věc za opuštěnou, oznámí nálezce bez zbytečného odkladu nález obci, na jejímž území byla nalezena, zpravidla do tří dnů; byla-li však věc nalezena ve veřejné budově nebo ve veřejném dopravním prostředku, odevzdá nálezce nález provozovateli těchto zařízení, který se zachová podle jiných právních předpisů, a není-li jich, postupuje, jako by byl nálezcem.*

§ 1053

Vyhlášení nálezů

- 1. Obec vyhlásí nález obvyklým způsobem. Nepřihlásí-li se v přiměřené době ten, kdo věc ztratil a má-li věc značnou hodnotu, učiní obec vhodná opatření, aby nález vešel v širší známost.*
- 2. Zjistí-li obec sama vlastníka, zejména z nezaměnitelného označení věci, oznámí mu nález a vyzve ho, aby si věc převzal.*

Obvyklý způsob:

- oznámení na úřední desce (i způsobem umožňujícím dálkový přístup)

Hodnota nalezené věci

- Má-li nalezená věc **značnou hodnotu** a nepřihlásí-li se ten, kdo ji ztratil - **širší publikace nálezu**, a to v přiměřené lhůtě (např. publikace v médiích).
- Přiměřená lhůta bude zpravidla lhůta **několika týdnů až měsíců (např. 3 měsíců)**, když vezmeme do úvahy, že v § 1057 se **operuje lhůtou jeden rok**.

§ 1054

Úschova nalezené věci

- 1. Obec rozhodne, jak bude nalezená věc uschována. Souhlasí-li s tím nálezce či jiná osoba a je-li to vhodné, **může obec rozhodnout, že věc bude uschována u této osoby.** Věci značné hodnoty, zejména peníze o vyšší částce, obec odevzdá zpravidla **do soudní úschovy** nebo je uloží jiným vhodným způsobem.*
- 2. Věc, která se nedá uschovat bez patrné škody nebo kterou lze uschovat jen s nepoměrnými náklady, obec prodá ve veřejné dražbě a s výtěžkem naloží podle odstavce 1; předtím však odečte vlastní náklady s dosavadní správou věci. S neprodejnou věcí obec naloží libovolným způsobem; to neplatí, jde-li o věc, o níž nelze mít pochybnost o její výjimečnosti a hodnotě.*

Způsoby úschovy věci obcí

- 1) obec věc uschová sama
- 2) obec se dohodne s nálezcem, je-li to vhodné
(*např. nalezené zvíře a nálezce bude veterinářem anebo soukromým zemědělcem*)
- 3) obec se dohodne i s jinou osobou odlišnou od nálezce, aby z důvodů vhodnosti, tedy opět pro nějakou zvláštní kvalifikaci či předpoklady této osoby, věc u sebe uschovala
(*např. psí útulek*)

§ 1055

Vydání věci vlastníkovi

Věc nebo výtěžek za ni stržený vydá obec včetně plodů a užitků a po odečtení nákladů a nálezného tomu, kdo věc ztratil, nebo vlastníkovi, pokud se přihlásí do jednoho roku od vyhlášení nálezu.

§ 1056

Nálezne

- 1. Nálezne náleží nálezci i tehdy, když lze vlastníka zřejmě poznat ze znamení na věci, nebo z jiných okolností.*
- 2. Nálezne činí desetinu ceny nálezku. Má-li však ztracená věc hodnotu jen pro toho, kdo ji ztratil, nebo pro jejího vlastníka, náleží nálezci nálezne podle slušného uvážení.*

§ 1057

Postup po uplynutí lhůty

(1) Nepřihlásí-li se nikdo o věc do jednoho roku od vyhlášení nálezů, může nálezce, obec nebo jiná osoba, které byla věc svěřena, nakládat s věcí jako poctivý držitel. Spočívá-li však nález v penězích, mohou je tyto osoby jen užívat; to platí i o výtěžku za věc strženém.

(2) Přihlásí-li se ten, kdo věc ztratil, nebo její vlastník po uplynutí doby jednoho roku od vyhlášení nálezů a před uplynutím tří let od vyhlášení nálezů, vydá se mu věc nebo výtěžek za ni stržený po zaplacení nákladů a nálezného.

(3) Uplynou-li tři roky od vyhlášení nálezů, nabude nálezce, obec nebo jiná osoba, které byla věc svěřena, vlastnické právo k věci nebo k výtěžku za ni strženému.

§ 1058

Oznámení o nálezu zvířete

(1) Je-li nalezeno zvíře, u něhož je zjevné, že mělo vlastníka, oznámí nálezce nález bez zbytečného odkladu obci, nelze-li z okolností poznat, komu má být vráceno.

(2) Osoba, která nalezené zvíře opatruje, o ně pečuje jako řádný hospodář, dokud se jej neujme vlastník.

§ 1059

Zvíře zjevně určené k zájmovému chovu

- 1. Je-li nalezeno zvíře zjevně určené k zájmovému chovu a nepřihlásí-li se o ně nikdo do dvou měsíců od vyhlášení nálezu, nabude k němu nálezce vlastnické právo.*
- 2. Prohlásí-li nálezce obci, že zvíře nabýt nechce, a svěří-li obec zvíře neodvolatelně osobě, která provozuje útulek pro zvířata, může tato osoba se zvířetem volně nakládat, pokud se o ně nikdo nepřihlásí do čtyř měsíců ode dne, kdy jí bylo zvíře svěřeno. Byl-li nález vyhlášen až po předání zvířete, počne lhůta běžet od vyhlášení nálezu.*

Tři situace po nálezu zvířete

1. nalezené zvíře zůstává u nálezce a on se po uplynutí **dvouměsíční lhůty od vyhlášení stává jeho vlastníkem**
2. nalezené zvíře je **dva měsíce u nálezce**, ale on poté prohlásí, že se jeho vlastníkem stát nechce, takže **plyne čtyřměsíční lhůta pro osobu provozující útulek pro zvířata**, aby mohla se zvířetem volně disponovat,
3. **zvíře se ocitá přímo v útulku** a plyne **čtyřměsíční lhůta od vyhlášení nálezů pro volnou dispozici s ním ze strany osoby provozující útulek pro zvířata.**

§ 1060

Přechod práva na obec

Prohlásí-li nálezce obci, že nalezenou věc nabýt nechce, přechází jeho právo věc nebo výtěžek za ni stržený užívat a nabýt na obec, na jejímž území byla nalezena. Nabytím vlastnického práva vzniká obci povinnost zaplatit nálezci nálezné.

§ 1061

Neoznámení nálezu

Nálezci, který nález neoznámí, přisvojí si jej nebo jinak poruší své povinnosti, nenáleží úhrada a nálezné, ani nemůže nález užívat nebo nabýt k němu vlastnické právo podle ustanovení tohoto zákona o nálezu. Tím není dotčena jeho povinnost nahradit škodu.

§ 1062

Spolunálezci

Nalezne-li nějakou věc několik osob zároveň, jsou oprávněny i zavázány společně a nerozdílně. Spolunálezcem je i ten, kdo věc spatřil a snažil se ji dosíci, třebaže se jí dříve uchopil někdo jiný.

Věci skryté

§ 1063

O nálezu věci zakopané, zazděné nebo jinak skryté platí totéž, co o nálezu ztracené věci. Nálezci však nenáleží nálezné, když vlastník o úkrytu věci věděl.

§ 1064

(1) Není-li zřejmé, komu skrytá věc patří, oznámí nálezce její nalezení vlastníkovu pozemku a obci, na jejímž území byla nalezena; § 1062 platí obdobně.

(2) Nepřipadne-li skrytá věc podle jiných právních předpisů do vlastnictví státu, kraje nebo obce, ujedná si nálezce s vlastníkem pozemku, kdo z nich si věc ponechá a vyplatí druhému polovinu ceny věci. Neshodnou-li se, náleží věc vlastníku pozemku a ten nálezci zaplatí polovinu její ceny.

§ 1065

Osoba zjednaná k nalezení ztracené nebo skryté věci není nálezcem a náleží jí jen odměna za hledání, byla-li ujednána.

Lesní pacht

Pacht

Závazek, v němž propachtovatel:

- přenechá pachtýři právo věc užívat a požívat (tj. brát si užitky z propachtované věci),
- pobírá za to pachtovné stanovené a) pevnou či b) pohyblivou částkou v závislosti na výnosu pachtu (může být splácen naturálně, ale i peněžně).

Pacht je v NOZ upraven v § 2332 a násl. NOZ.

Není-li uvedeno jinak, použijí se pro pacht **přiměřeně i ustanovení o nájmu.**

Předmět pachtu

- jen věc plodivá, plodonosná, přinášející **výnos**
- *např. rybník, les, pole, honitba, ...*
- přenechá-li strana druhé smluvní straně jednou smlouvou **více věcí**, z nichž **některé slouží k užívání a jiné k požívání**, posoudí se **smlouva dle povahy věcí hlavní**
- *např. uzavřu-li smlouvu na užívání domu se zahradou, půjde o smlouvu nájemní*
- *pokud půjde o užívání velkého zelinářství se skladem nářadí, půjde naopak o pacht*

Práva a povinnosti pachtýře

- Pachtýř se pachtí = vlastní prací nebo jinou činností **obhospodařuje** věc tak, **aby přinášela plody nebo užitky (výnos) a tento výnos si přivlastňuje.**
- **Pachtýř je povinen o věc pečovat jako řádný hospodář. Nepřechází však na něj nebezpečí škody na věci.**
- **Pachtýř nese veškeré náklady**, bez nichž by se plodu a užitku nedosáhlo (to zahrnuje i **péči o inventář**, jeho údržbu a obnovování, resp. modernizaci, se zřetelem k technickému pokroku).
- Pachtýř je povinen **jen k běžné údržbě a běžným opravám** → vyskytnou-li se na propachtované věci vady, které pachtýř nezpůsobil nebo k jejichž odstranění není povinen, stíhá **povinnost k odstranění vad propachtovatele.**
- Pachtýř **nesmí změnit hospodářské určení věci** ani způsob jejího užívání nebo požívání bez propachtovatelova předchozího souhlasu.
- Pachtýř je povinen požívat propachtovanou věc pouze tak, aby byla **šetřena její podstata**, nesmí věc drancovat.

Zápis pachtu do veřejného seznamu

- pacht zapisuje pachtýř na žádost vlastníka nebo s jeho souhlasem
- **V KN se eviduje** i poslední den doby, na kterou byl nájem nebo pacht sjednán, pokud byl sjednán na omezenou dobu

Význam zápisu do veř. seznamu:

- nikoho **neomlouvá neznalost** zapsaného údaje,
- má se za to, že bylo zapsáno v souladu se skutečným právním stavem – stačí prokázat **fakt zapsání v seznamu**
- zápis může mít v praxi význam **pro možnost nového nabyvatele vypovědět pachtovní smlouvu**
- podle § 2222 odst. 2 NOZ *neměl-li nový vlastník rozumný důvod pochybovat, že kupuje věc, která není pronajata, má právo vypovědět nájem do tří měsíců poté, co se dozvěděl nebo musel dozvědět, že je věc pronajata a kdo je nájemcem*

Zemědělský pacht

- **pacht zemědělského nebo lesního pozemku**
- zvláštní druh pachtu, jehož specifika jsou upravena v ust. § 2345 NOZ
- **záleží na využití pozemku, tj. za jakým účelem je propachtován, ne na jeho v katastru nemovitostí vedeném druhu**
- pacht **státního lesa je zakázán** podle § 5 odst. 1 lesního zákona
- je-li smlouva uzavřena ústně na déle než 2 roky, jde ze zákona o pacht na dobu neurčitou

Příklad pachtu zemědělského pozemku:

- *pacht sadů, polí, zahrad za účelem pěstování rostlin, chmele, ovoce, vína, hub, ...*
- *pacht vodní plochy za účelem chovu kachen*

Příklad pachtu lesního pozemku:

- *pacht lesa za účelem pěstování lesních porostů*

Speciální případy pachtů dle zvláštních úprav:

- *§ 33 podle zákona o myslivosti*

Výpovědní doba u zemědělského pachtu

- ujednaný na dobu **neurčitou** - nutno vypovědět alespoň **12 měsíců** před plánovaným zánikem pachtu
- *(obecná výpovědní lhůta pro „běžný“ pacht – 6 měsíců)*
- zemědělský pacht vždy končí **30. 9.**
- *je-li výpověď podána v době kratší než dvanáct měsíců před koncem pachtovního roku, bude nutné dovést, že pacht skončí až k 30. 9. následujícího pachtovního roku*
- úprava NOZ je **dispozitivní, lze se od ní odchýlit**

Zvláštní výpovědní důvody u zemědělského pachtu

- **pachtýř zdravotně nezpůsobilý hospodařit – může vypovědět v 3-měs. lhůtě (i když jde o pacht na dobu určitou)**
- **dědic pachtýře může vypovědět rovněž v 3-měs. lhůtě, i když jde o pacht na dobu určitou; musí ale výpověď podat do 6-ti měsíců od smrti pachtýře**

Zakázané nakládání s propachtovanou věcí bez souhlasu propachtovatele

- 1) propachtování jinému
- 2) přenechání jinému k užívání (úplatné, bezúplatné či třeba vklad do společnosti)
- 3) změna hospodářského určení věci (např. z pole na les)
- 4) změna způsobu užívání či požívání bez souhlasu propachtovatele (např. zastavení výroby mléka, zastavení pozemku budovou, aj.)

Právní následky porušení zákazů:

- právo propachtovatele vypovědět pacht bez výpovědní doby
- právo na náhradu škody nebo odstranění nepovolených změn

Čím se řídí nájemní smlouvy uzavřené před účinností NOZ, jde-li o pacht?

- U pachtu se prakticky vše řídí dosavadními předpisy, bez ohledu na to, že byly zrušeny - *např. pacht honitby se dále řídí § 663 obč. zák. z r. 1964 a mysliveckým zákonem.*
- Strany se pouze mohou dohodnout, že závazek podřídí novému občanskému zákoníku.

Lesní služebnosti

Co jsou to věcná břemena?

- **částečné omezení vlastnických práv ve prospěch konkrétních osob**
- **(i) služebnosti** - vlastník se zavazuje ve prospěch cizí osoby něco strpět nebo něčeho se zdržet – tzv. pasivní povinnost vlastníka nemovité věci
- **(ii) reálná břemena** - vlastník se zavazuje ve prospěch třetí osoby něco konat nebo jí něco dávat – tzv. aktivní povinnost vlastníka nemovité věci
- účelem je **využití cizí věci oprávněným subjektem v konkrétním (sjednaném) rozsahu**
- **jsou spojeny s konkrétní věcí, která je tímto právem zatížena**
- **jsou věcmi** podle § 489 NOZ; služebnosti a reálná břemena zatěžující nemovitosti jsou věcmi nemovitými

Reálná břemena

Reálná břemena zavazují **vlastníka věci** k tomu, aby **ve prospěch oprávněného**:

- **něco dával** nebo
- **něco konal**.

Jde o aktivní povinnost vlastníka

Např. povinnosti spojené s výměnkem, byl-li zřízen jako věcné právo, např. dodávat výměnkáři určité dávky potravin, poskytovat mu dopravní služby apod.

Služebnosti

Postihují vlastníka věci, který musí ve prospěch jiného:

- něco **trpět nebo**
- **něčeho se zdržet** (viz § 498 odst. 1 NOZ).

Jde o pasivní povinnosti vlastníka nemovité věci.

Oprávnění ze služebností jsou **povinni své vlastnické právo nezneužívat** (srov. § 1012 NOZ).

Předmětem zatížení přitom **nemusí být věci jako celek**, ale může jím být **i jen její určitá část** (př.: *služebnost stezky, průhonu a cesty*).

NOZ umožňuje, aby vlastník zatížil **svůj pozemek služebností ve prospěch jiného svého pozemku**.

Spojením vlastnictví panující a služebné věci v jedné osobě služebnost nezaniká.

Druhy služebností

a) osobní - patří určité osobě

b) pozemkové - jsou vázány na vlastnictví pozemku oprávněného

Změna povinného subjektu, tedy vlastníka služebné věci:

- nemá vliv na existující služebnost

Zánik věcných břemen

- **trvalou změnou poměrů** (služebná věc již nemůže sloužit panujícímu pozemku nebo oprávněné osobě – *např. vyschl pramen při sjednaném právu na vodu*)
- **dohodou stran** (nutný výmaz z katastru nemovitostí)
- **uplynutím doby**, na kterou bylo věcné břemeno zřízeno
- **smrtí oprávněného v případě osobní služebnosti**

PUPFL

Pozemky určenými k plnění funkcí lesa (PUPFL) jsou:

*a) pozemky s lesními porosty a plochy, na nichž byly lesní porosty odstraněny za účelem obnovy, lesní průseky a nezpevněné lesní cesty, nejsou-li širší než 4 m, a pozemky, na nichž byly lesní porosty dočasně odstraněny na základě rozhodnutí orgánu státní správy lesů podle § 13 odst. 1 tohoto zákona (dále jen „**lesní pozemky**“),*

*b) zpevněné lesní cesty, drobné vodní plochy, ostatní plochy, pozemky nad horní hranicí dřevinné vegetace (hole), s výjimkou pozemků zastavěných a jejich příjezdních komunikací, a lesní pastviny a políčka pro zvěř, pokud nejsou součástí zemědělského půdního fondu a jestliže s lesem souvisejí nebo slouží lesnímu hospodářství (dále jen „**jiné pozemky**“). U těchto pozemků může orgán státní správy lesů nařídít označení jejich příslušnosti k pozemkům určeným k plnění funkcí lesa.*

Jak vznikají služebnosti na PUPFL?

- smlouvou
- pořízením pro případ smrti
- rozhodnutím orgánu veřejné moci
- jednostranným právním jednáním (prohlášením) ve prospěch jiného svého pozemku (viz výklad k NOZ v komentáři C. H. Beck)
- **Vydržení těchto lesních služebností je vyloučeno.**

Čím lze PUPFL zatížit?

Podle § 1261 NOZ lze PUPFL zatížit:

- **pozemkovou služebností** (např. právem cesty a jízdy, popř. právem na vodu a právem vodovodu)
- služebností **pastvy** nebo
- služebností **braní lesních plodů pro komerční využití** (pro svou potřebu je každý může sbírat na základě lesního zákona)

Služebnost pastvy v lesích

- Právo pastvy je možno zřídit pro **hospodářská zvířata**.
- **Nelze jej ale zřídit pro prasata a drůbež.**
- **Zvířata nadměrně znečištěná, nemocná nebo cizí jsou z pastvy vyloučena.**
- **§ 1279 odst. 2 NOZ:** „*Je-li služebným pozemkem pozemek s lesními porosty, zakazuje se zřídit služebnost pastvy dobytka.*“
- **§ 20 odst. 1 písm. n) lesního zákona:** „*v lesích je zakázáno (...) n) pást dobytek, umožňovat výběh hospodářským zvířatům a průhon dobytka lesními porosty.*“
- **Lesní zákon tedy zakazuje pastvu v lesích jako takových, včetně např. mýtin, lesních pastvin a políček pro zvěř.**
- **Na PUPFL nelze tedy služebnost pastvy zřídit vůbec,**
- **resp. byla-li by zřízena, zakazovalo by její vykonávání veřejné právo; právní jednání, kterým by byla zřízena služebnost pastvy na lesním pozemku, by proto bylo neplatné ve smyslu § 580 odst. 1 NOZ.**

Služebnost průhonu v lesích

- § 1279 NOZ vylučuje zřízení práva průhonu dobytka lesem. Dobytkem jsou sudokopytníci chovaní pro hospodářské účely (krávy, kozy, ovce, prasata, jaci apod.).
- **NOZ tak vylučuje ze zákazu koně, muly, osly a mezky.**
- § 20 odst. 1 písm. n) **lesního zákona zakazuje průhon dobytka lesními porosty.**
- Zákaz zřídit služebnost průhonu je tedy **v NOZ širší, než v lesním zákoně (lesy vs. „jen“ lesní pozemky).**
- **Právní jednání, kterým by byla zřízena služebnost průhonu přes lesní pozemek, by bylo neplatné** ve smyslu § 580 odst. 1 NOZ.
- Patrně by takové ujednání navíc narušovalo veřejný pořádek. K neplatnosti takového jednání by mělo být přihlédnuto z úřední povinnosti.

Vykupitelnost lesních služebností

- právo vlastníka služebného lesního pozemku vyvolat zánik služebnosti jednostranným právním jednáním.
- **Služebnosti k pozemku plnicí funkci lesa lze zřídit jen jako vykupitelné.** Podmínky výkupu musí být již při zřízení služebnosti předem určeny.
- V podmínkách výkupu by měl být především stanoven **způsob výpočtu náhrady** za zánik služebnosti.
- **Doporučuje se rovněž stanovit výpovědní lhůtu**, po jejímž uplynutí se právní jednání vlastníka služebného pozemku směřující k zániku služebnosti stane účinným.
- **Splní-li vlastník služebného pozemku podmínky výkupu, služebnost zanikne**, a to i proti vůli oprávněného ze služebnosti.

Odpovědnost za
škodu a újmu v
životním prostředí

Prevenční povinnost

Starý OZ č. 40/1964 Sb.:

- § 415: *Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví na majetku, na přírodě a životním prostředí. (obecná prevenční povinnost)*
- § 417 odst. 1: *Komu škoda hrozí, je povinen k jejímu odvrácení zakročit způsobem přiměřeným okolnostem ohrožení.*
- § 417 odst. 2: *Jde-li o vážné ohrožení, má ohrožený právo se domáhat, aby soud uložil provést vhodné a přiměřené opatření k odvrácení hrozící škody.*

Prevenční povinnost

Zákon č. 89/2012 Sb.:

- § 2900: *Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.*
- § 2903 odst. 1: *Nezakročí-li ten, komu újma hrozí, k jejímu odvrácení způsobem přiměřeným okolnostem, nese ze svého, čemu mohl zabránit.*
- § 2903 odst. 2: *Při vážném ohrožení může ohrožený požadovat, aby soud uložil vhodné a přiměřené opatření k odvrácení hrozící újmy.* (v případě takto formulované žaloby by soud mohl uložit jako opatření k odvrácení hrozící škody pokácení stromu)

§ 2900 NOZ x § 415 SOZ

Formulace „Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života“

- zúžení vzniku prevenční povinnosti
- význam konkrétních poměrů a okolností však dovodila i dosavadní judikatura

Vypuštění slov „přírodě a životním prostředí“

- pro ochranu přírody negativní změna
- dosavadní formulace měla svůj význam ve sporech o pádu stromu např. na územní NPR

Formulace „Každý je povinen počínat si při svém konání tak ...“

- § 546 NOZ: *Právně lze jednat konáním nebo opomenutím; může se tak stát výslovně nebo jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnost o tom, co jednající osoba chtěla projevit.*
- Otázka, **zda se bude § 2900 vztahovat i na nekonání** (v teorii různé názory, praxe se ukáže).
- *Např. pokud vlastník lesa nezasahuje proti škůdcům a ti přelétnou na pozemek jiného vlastníka a způsobí škodu – zde by šlo o škodu způsobenou absencí konání a § 2900 by se na ni patrně nevztahoval.*

**Judikatura NS ČR k rozsahu
obecné povinnosti počínat si tak,
aby nedocházelo ke škodám:**

- *Každý je povinen zachovávat vždy takový stupeň bedlivosti, který lze po něm vzhledem ke konkrétní časové a místní situaci rozumně požadovat ...*

Zavinění

- § 2910: *Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem ..., nahradí poškozenému, co tím způsobil.*
- § 2911 NOZ: *Způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.*
- Odpovědnost za škodu způsobenou pádem stromu bude jistě i nadále ve většině případů posuzována podle ust. o obecné (subjektivní) odpovědnosti za škodu způsobenou zaviněným porušením zákonné povinnosti.

Škoda z provozní činnosti, škoda způsobená věcí samou od sebe

- § 2913: *Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit. (liberační důvody musí prokázat škůdce)*
- § 2924 *škoda z provozní činnosti* (za SOZ: škoda způsobená pádem stromu na vozidlo zaparkované v autokempu - rozsudek NS 25 Cdo 1117/2008 z 25.2.2011)
- § 2937: *Způsobí-li škodu věc sama od sebe, nahradí škodu ten, kdo měl mít nad věcí dohled; nelze-li takovou osobu určit, platí, že jí je vlastník věci. (liberační důvod – kdo prokáže, že náležitý dohled nezanedbal)*
- Některé názory, že takto by se mohla posuzovat i odpovědnost za škodu způsobenou pádem stromu (mimolesního, lesního)!

Předpoklady obecné odpovědnosti za škodu způsobenou pádem stromu (mimo les, v lese, z lesa)

- **porušení právní povinnosti** (obecná prevenční povinnost podle OZ – *s výhradou, zda ji lze podle § 2900 NOZ porušit nekonáním*, podobně např. § 22 odst. 1 a 2 LesZ Bezpečnost osob a majetku)
- **vznik škody** (újmy)
- **příčinná souvislost** mezi porušením povinnosti a škodu (újmou)
- **zavinění**

§ 22 odst. 1 a 2 LesZ (Bezpečnost osob a majetku)

- Vlastníci nemovitostí nebo investoři staveb a zařízení jsou povinni provést na svůj náklad nezbytně nutná opatření k ochraně svých nemovitostí před škodami z PUPFL,
- vlastník lesa je povinen strpět
- rozsah a způsob zabezpečovacích opatření stanoví OSSL, není-li podle zvláštních předpisů příslušný jiný orgán státní správy (§ 35 ZPozKom, § 10 ZoD – spor o výklad pojmu “nebezpečí způsobené přírodními vlivy”, EnergetZ)

Dopad § 2900 NOZ

- **Obecná prevenční povinnost podle OZ** podle judikatury dopadá i na vlastníky lesa a působí jak vůči vlastníkům ohrožených nemovitostí, tak návštěvníkům lesa.
- Vše musí být posuzováno podle konkrétních okolností (ohrožení zvětralým skalním masivem, souší u komunikace, u cyklostezky, u značené turistické trasy, na můstku na turistické stezce atp.).

§ 63 ZOPK - Přístup do krajiny

- *Každý je povinen při pohybu na cizích pozemcích včetně pohybu na pozemních komunikacích, stezkách a pěšínách, vyznačených cyklostezkách, odpočinkových místech, tábořištích a v altáncích mimo zastavěná území obcí dbát své osobní bezpečnosti nebo bezpečnosti osob svěřených a přizpůsobit své jednání stavu přírodního prostředí na těchto pozemcích a nebezpečím v přírodě obvyklým. Vlastníci pozemků neodpovídají za škody na majetku, zdraví nebo životě, vzniklé jiným osobám působením přírodních sil nebo vlastním zaviněním těchto osob.*
- *ZOPK: novelou č. 123/2017 Sb. (od 1. 6. 2017)*
- má jít o obdobu § 19 odst. 1 LesZ (vstup do lesa na vlastní nebezpečí) a čelit tak judikatuře o odpovědnosti za škodu způsobenou porušením obecné prevenční povinnosti podle OZ (§ 415 SOZ, § 2900 NOZ – podle NOZ sporná sama otázka, zda lze porušit zanedbáním povinnosti konat, neboť nově jde o povinnost každého počínat si při svém „konání“)
- ... ovšem odpovědnost obecně vyloučit nelze, vždy bude záležet na konkrétních skutkových okolnostech

Zvýšená preventivní odpovědnost obcí

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2413/2012, Soubor C 13874:

- obce mají povinnost péče o ochranu a zdraví svých občanů
- musí tedy brát zřetel na to, zda v obci něco ohrožuje zdraví jejích občanů, a to i v případě, že příčinou ohrožení je stromová podél silnice vedoucí obcí, které není ve vlastnictví obce
- za porušení prevenční povinnosti lze považovat i opomenutí, kdy obec věděla, že tyto stromy jsou životu a zdraví nebezpečné, avšak sama neučinila žádná bezodkladná opatření, povolení k pokácení stromů vydala opožděně a na potřebu včasného odstranění nebezpečí neupozornila vlastníky stromů

Rozsudek NS sp. zn. 25 Cdo

2471/2000

- Obce mají pouze omezenou možnost přenášet odpovědnost za stav pozemku na jiné osoby.
- V této věci byl řešen případ, kdy obec vlastníci lesní pozemek svěřila hospodaření příspěvkové organizaci.
- Obec ani tato organizace dlouhodobě neprováděly pozvolnou těžbu stromů a obnovu lesa a neučily žádná opatření ani v době, kdy bylo ohrožení majetku žalobců bezprostřední.
- Obec nereagovala na výzvy k odstranění stromů nakloněných nad její pozemek, ačkoliv mohla požádat o výjimku z LHP a provést nárazovou těžbu.
- K námitce žalované, že nemohla samovolně provést těžbu stromů a že se sami žalobci měli obrátit na příslušný orgán státní správy se žádostí o odstranění stromů, Nejvyšší soud uvedl, že péči o porosty na vlastním pozemku a odpovědnost za jejich stav nelze přenášet na jiné osoby, byť by to byli vlastníci sousedních nemovitostí.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 1 Cz 3/91

- jestliže byl vlastník pozemku v konkrétním případě upozorněn na to, že stav porostů na pozemku hrozí způsobit škodu, je jeho povinností (i když pozemek předal do užívání jinému) alespoň upozornit uživatele pozemku na závadný stav a na potřebu provést potřebné opatření
- nesplnění této povinnosti může mít za následek i odpovědnost vlastníka pozemku za škodu vzniklou ze špatného stavu porostů na jeho pozemku
- odpovědnými tedy v principu jsou jak uživatel, tak vlastník pozemku

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR 25 Cdo 3997/2013 ze dne 1. 4. 2014 - extrémní klimatické podmínky

- **pád stromu na chodkyni v městském parku za extrémní bouře**
- žalované město Hrádek nad Nisou nebylo shledáno odpovědným za škodu způsobenou usmrcením osoby pádem stromu v městském parku
- **jako hlavní příčina, bez níž by škodlivý následek nenastal, byla prokázána větrná smršť, před níž ČHMÚ vydal včas výstrahu**
- na tom nic nezměnilo zjištění, že spolupůsobícím faktorem byla „pokročilá, zvenčí neznatelná hniloba“ stromu
- stromy v parku (včetně předmětného) byly pravidelně dendrologicky posuzovány a nelze říci, že město nedodrželo rozumnou míru obezřetnosti

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 4132/2016

- odpovědnost za škodu způsobenou pádem větve dubu v Petřínských sadech v důsledku extrémní zátěže – mokrý sníh na listech 27.10.2012
- znalci by sice ex post doporučili zkrácení předmětné větve, zároveň však uvedli, že není pravidlem, aby se zkracovaly či odřezaly všechny zdravé větve, které se nacházejí nad veřejnou komunikací
- znalci navíc za zásadní důvod ulomení větve uvedli extrémní zátěž v důsledku mokrého sněhu, který napadl ve zcela netypickou dobu, kdy je strom stále značně olistěn
- Ing. K. výslovně uvedl, že strom nebyl před ulomením větve ve stavu svědčícím o zanedbání péče
- ani v případě zkrácení větve nebylo vyloučeno, že by se pod tíhou sněhu za mimořádných klimatických podmínek, jaké panovaly dne 27. 10. 2012 v Praze, ulomila
- dovolací soud se neztotožňuje ani s názorem odvolacího soudu, že žalovaný (hl. m. Praha) mohl splnit svoji prevenční povinnost uzavřením Petřínských sadů. Nelze po žalovaném rozumně požadovat, aby vždy v případě nastalého či hrozícího výkyvu počasí preventivně uzavíral park, který má rozlohu 42,5 ha, vede do něj velké množství cest a jedná se o veřejné prostranství, které slouží k veřejnému užívání a je přístupné bez omezení

Rozsudek NS ČR 25 Cdo 2836/2011 ze dne 28. 2. 2013 **(odpovědnost za škodu způsobenou pádem stromu na** **cyklistku jedoucí po cyklostezce v přírodní rezervaci)**

*Vykonával-li žalovaný práva a povinnosti vlastníka k lesnímu pozemku ve vlastnictví státu (§ 4 odst. 1 lesního zákona), na němž se nachází vyznačená cyklotrasa, kde došlo ke smrtelnému úrazu, aplikoval odvolací soud důvodně ustanovení § 415 obč. zák. a správně též dovodil porušení prevenční povinnosti ze strany žalovaného. Ten totiž v období předcházejícím této události **nikterak nekontroloval stav lesního porostu podél cyklotrasy, o jejímž zřízení byl informován, a neprovedl ani žádná opatření k tomu, aby zabránil ohrožení bezpečnosti osob pohybujících se na cyklotrase pádem stromu.***

Nelze přitom přehlédnout, že žalovaný státní podnik je odborným a profesionálním správcem lesních porostů, který k plnění své funkce disponuje personálem a odbornými znalostmi i zkušenostmi, a lze na něj opodstatněně klást požadavek, aby v rámci své specializované činnosti jednak vyhodnotil rizika, která hrozí osobám vstupujícím na frekventovaných místech do lesa, jednak aby byl informován o stavu porostu v takových místech, obzvláště jde-li (jak tomu bylo v posuzovaném případě) o závažné postižení dřevokaznou houbou zjistitelné i bez složitějších technických postupů.

Rozsudek NS ČR 25 Cdo 2358/2013 ze dne 2. 4. 2014 (odpovědnost za škodu způsobenou pádem stromu na projíždějící vozidlo z lesního pozemku po extrémních srážkách)

Ze skutkových zjištění soudů vyplývá, že vyvrácení dubu, který byl zdravý a s adekvátním kořenovým systémem, bylo nepředvídatelnou událostí způsobenou náhodným souběhem extrémních klimatických podmínek, přičemž samotná okolnost, že strom rostl v náklonu nad silnicí, nepředstavovala důvod jeho pádu.

... v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu, podle níž je každý povinen zachovávat vždy takový stupeň bedlivosti, který lze po něm vzhledem ke konkrétní časové a místní situaci rozumně požadovat a který – objektivně posuzováno – je způsobilý zabránit či alespoň co nejvíce omezit riziko vzniku škod na životě, zdraví či majetku; není však uložena povinnost předvídat každý v budoucnu možný vznik škody

Škoda na pokácených stromech x ekologická újma

- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2466/2014 ze dne 30. 3. 2016
- Vlastníku pokácených stromů náleží náhrada škody (majetkové újmy) ve výši odpovídající ceně vytěžené dřevní hmoty, aniž by bylo možno ji navýšit o částky odvozované od tzv. ekologické újmy ve smyslu § 10 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí.
- (v dané kauze škoda na protiprávně pokácených 37 jehličnanech 8.324 Kč x ekologická újma 501.572 Kč)

Zákon č. 98/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a o změně některých zákonů, v platném znění

- Novelou došlo k úpravě ustanovení § 8 zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a její nápravě (dále jen „zákon o předcházení ekologické újmě“), které se týká řízení o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření.
- Ustanovení § 8 odst. 2 zákona o předcházení ekologické újmě nově výslovně stanoví, kdo je oprávněn podat žádost o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření.
- Kromě fyzických či právnických osob, které jsou ekologickou újmu dotčeny nebo u nichž je takové dotčení pravděpodobné, mají tuto možnost **také právnické osoby soukromého práva, jejichž předmětem činnosti je podle zakladatelského právního jednání ochrana životního prostředí a jejichž hlavní činností není podnikání nebo jiná výdělečná činnost.**
- Těmto osobám je nově umožněno také předkládat příslušnému orgánu vyjádření v souvislosti s případy ekologické újmy či bezprostřední hrozbou jejího vzniku (a to i tehdy, pokud nepodaly žádost o uložení preventivních či nápravných opatření ve smyslu tohoto ustanovení).
- Obdobně jako v řízeních dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, mají takovéto organizace právo požádat příslušný orgán, aby byly po dobu 1 roku ode dne podání žádosti informovány o každém zahájeném řízení o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření.
- Do těchto řízení mohou následně vstoupit jako účastníci, podají-li písemné oznámení o účasti do 8 dnů ode dne sdělení informace o zahajovaném řízení.
- Účinnost od 1. 5. 2019

Náhrada újmy dle
ZOPK, LZ a zák.
č. 115/2000 Sb.

Nárok na náhradu újmy podle lesního zákona

- upraven v § 11 odst. 3, v § 36 odst. 3 a v § 36 odst. 4 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích
- Náhrady však **nelze kombinovat**; na základě § 11 odst. 3 nebo § 36 ZoL tak nelze poskytnout náhradu v případě, že újma byla v témže rozsahu již nahrazena na základě jiného aplikovatelného náhradového ustanovení, ať již upraveného lesním zákonem nebo § 58 ZOPK.
- Ustanovení § 11 odst. 3 lesního zákona stanoví: *Vlastník lesa má právo na náhradu újmy vzniklé v důsledku omezení hospodaření v lese vůči orgánu státní správy, který o tomto omezení rozhodl.*
- Orgán státní správy může uložit úhradu této náhrady osobám, v jejichž zájmu o tomto omezení rozhodl.

Předpoklady pro vznik nároku na náhradu újmy dle § 11 odst. 3 lesního zákona tedy jsou:

- a) rozhodnutí omezující hospodaření vlastníka v lese (musí jít o omezení nad rámec omezení ze zákona (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR č. j. 25 Cdo 193/2007 ze dne 29. 4. 2009),
- b) vznik újmy a
- c) příčinná souvislost mezi rozhodnutím ad 1) a újmou ad 2) - vlastník musí prokazovat, zda a oč by byl jeho majetek větší, pokud by k rozhodnutí orgánu státní správy nedošlo (např. dle rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 119/2003 ze dne 30. 6. 2004 musí žalobce prokázat, zda by nebyl rozhodnutí orgánu státní správy v daných lokalitách hospodařil bez omezení, tj. tak, že by dosáhl předpokládaného zisku z těžby dřeva).

Kde nárok uplatnit?

- Vlastník či nájemce uplatní nárok u orgánu, který rozhodlo omezení jeho lesního hospodaření, ať je jím orgán státní správy lesů, nebo např. vodoprávní úřad.
- Na formu a obsah uplatnění nároku neklade zákon žádné podmínky.
- Lze však konstatovat, že by měl být uplatněn písemně, být srozumitelný, určitý a doložený příslušnými doklady a podklady.
- O vzneseném nároku správní orgán nerozhoduje správním rozhodnutím.
- Je však na straně jedné vázán povinností hospodárného nakládání s prostředky státního rozpočtu, a neměl by tak proplatit náhradu vyšší, než je nezbytně nutné.
- Na straně druhé nesmí zkrátit nároky žadatelů o finanční náhradu újmy za omezení lesního hospodaření, pokud se nemá vystavit možnosti být z jejich strany žalován.

Náhrady dle ZOPK

- ZOPK obsahuje celou řadu jednotlivých omezení vlastnického práva.
- Za mnoho z nich (obecná ochrana rostlin a živočichů, ochrana významných krajinných prvků) se náhrada neposkytuje.
- Za jiné však ano.
- Nejvýznamnějším ustanovením zakotvujícím náhradu vlastnického práva je však bezesporu § 58.

§ 58 odst. 2–7 ZOPK

zakotvuje náhradu nákladů spojených s omezením hospodářské činnosti vlastníků a nájemců:

- zemědělské půdy (způsobených např. nutností přizpůsobení termínů kosení režimu ochrany, přizpůsobením intenzity pastvy či hnojení);
- lesů (způsobených např. omezením kácení),
- rybníků s chovem ryb nebo vodní drůbeže (způsobených např. omezením intenzity chovu ryb).

Podmínky pro finanční náhradu

Podmínkou pro finanční náhradu dle § 58 ZOPK je, že újma vlastníkovi (tomu přednostně), příp. nájemci vznikla či trvá.

- v důsledku omezení vyplývajícího z části třetí až páté ZOPK (tedy z ochrany zvláště chráněných území, soustavy Natura 2000, ochrany památných stromů a zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů) vč. prováděcích právních předpisů nebo rozhodnutí vydaných na jejich základě nebo
- v důsledku omezení vyplývajícího z rozhodnutí, závazného stanoviska nebo souhlasu orgánu ochrany přírody vydaného podle ZOPK; v tomto případě neplatí omezení na část třetí až pátou ZOPK. Takovýto správní akt je však titulem k vyplacení finanční náhrady jen vyplývá-li z něj omezení, nikoliv tedy v případě, že tímto správním aktem jsou naopak zmírňovány podmínky omezení vyplývající přímo ze ZOPK (např. dle § 86 odst. 2 ZOPK). Typickým případem takového omezení nad rámec zákona rozhodnutím je postup dle § 66 ZOPK , ovšem pouze tehdy, nezakazuje-li orgán ochrany přírody činnost protizákonnou,
- v důsledku opatření v plánech systému ekologické stability krajiny (dále jen „ÚSES“) podle § 4 odst. 1 ZOPK; samotná existence ÚSES nárok na náhradu újmy nevytváří; v rámci vytváření ÚSES se zpracovává plán systému ekologické stability krajiny, který by měl obsahovat návrh rámcových opatření k zachování a zlepšení ÚSES, a právě tento navržený způsob hospodaření by mohl omezovat vlastníky a nájemce dotčených pozemků.

Kdo náhradu poskytuje?

- Finanční náhradu poskytuje z prostředků státního rozpočtu příslušný orgán ochrany přírody na základě písemného uplatnění nároku, jestliže je nárok na finanční náhradu a její výši prokázán doklady a podklady.
- O náhradě nerozhoduje (obdobně jako orgán státní správy lesů u náhrad dle § 11 odst. 3 lesního zákona) ve správním řízení. Pokud náhradu neposkytne, pak vlastník/nájemce může nárok zažalovat u občanskoprávního soudu

Náhrada podle § 58 ZOPK a pachtýř

- **§ 58 odst. 2 a násl. ZOPK hovoří výslovně pouze o vlastníkovi a nájemci.**
- **Účinky ustanovení o náhradách je nutno vztáhnout i na pacht a pachtovní smlouvy, jejichž předmětem je les či pozemky určené k plnění funkcí lesa.**
- **Pacht je totiž pouze novým označením pro specifický typ právního vztahu, který byl dosavadními předpisy souhrnně označován jako nájem - jde tedy jen o změnu ve vnějším označení právního institutu (o přesnější vymezení určité skupiny stávajících vztahů), nikoliv o změnu jeho právní podstaty.**

Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

- Volně žijící živočichové jsou věci ničí (a nejsou tedy ve vlastnictví státu).
- Přesto zák. č. 115/2000 Sb. umožňuje poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.
- Snaží se tak zamezit lovům těch chráněných druhů, které svým chováním (zejm. způsobem obstarávání potravy) způsobují nejčastěji škodu.
- Škoda se stanovuje dle znaleckého posudku. Další podmínky její úhrady stanoví zákon č. 115/2000 Sb.

Kompenzaci stát poskytuje za škody způsobené těmito živočichy

- a) bobr evropský (*Castor fiber* L.),
- b) vydra říční (*Lutra lutra* L.),
- c) los evropský (*Alces alces* L.),
- d) medvěd hnědý (*Ursus arctos* L.),
- e) rys ostrovid (*Lynx lynx* L.),
- f) vlk obecný (*Canis lupus* L.).

Nahrazuje se škoda způsobená vybraným živočichem na

- a) životě nebo zdraví fyzické osoby,
- b) vymezených domestikovaných zvířatech,
- c) psech sloužících k hlídání vybraných domestikovaných zvířat,
- d) rybách,
- e) včelstvech a včelařském zařízení,
- f) nesklizených polních plodinách,
- g) trvalých porostech,
- h) uzavřených objektech, nebo
- i) movitých věcech v uzavřených objektech.

Zákon č. 100/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, v platném znění

- V reakci na škody působené kormoránem velkým na rybách, došlo k rozšíření předmětu tohoto zákona, který bude regulovat nejen náhradu škody způsobenou některými zvláště chráněnými živočichy, ale v letech 2018 až 2020 také kormoránem velkým, který mezi zvláště chráněné druhy nepatří.
- Náhrada škody bude vyplácená na základě odborného příp. znaleckého posudku ve výši 100 % prokázané škody v letech 2018 a 2019; a ve výši 80 % prokázané škody v roce 2020.
- Účinnost od 9. 4. 2019

Děkuji za pozornost!

JUDr. Miloš Tuháček
advokát

Advokátní kancelář Korbel, Tuháček & partneři, s. r. o.
Převrátilská 330, 390 01 Tábor

www.akkt.cz

tuhacek@akkt.cz

tel.: 606215619